

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, керівника управління міжнародного співробітництва Бюро економічної безпеки України Калатура Максима Васильовича – на дисертацію Хміля Ігора Вікторовича на тему: «Адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Становлення України як суверенної, незалежної, демократичної держави нерозривно пов'язане із забезпеченням її національної безпеки. Особливо гостро означена проблематика постає за сучасних обставин, коли безпекові загрози та виклики глобалізуються, стають більш складними і дедалі частіше набувають екзистенційного характеру. Водночас специфіка як самого явища національної безпеки, так і процесу її забезпечення, що мають зовнішній та внутрішній виміри, унеможлиблює досягнення цілей і виконання завдань щодо захисту всього спектру національних інтересів окремою державою самотужки.

Сформована система міжнародної (глобальної) безпеки, складовими якої є національні безпеки держав, характеризується високим рівнем фрагментації, невизначеності та зростанням геополітичної напруженості. Збільшення кількості і різноманітності глобальних загроз ставить перед державами завдання щодо повноцінного й ефективного забезпечення національної безпеки та, відповідно, актуалізує доцільність посилення цільового міжнародного співробітництва.

З огляду на зазначене вище, актуальність дисертаційного дослідження **Хміля Ігора Вікторовича** на тему: «Адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки» не викликає жодних сумнівів та заперечень.

Про актуальність та своєчасність роботи свідчить також те, що дисертація спрямована на реалізацію положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020, Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від

25.03.2021 р. № 121/2021, Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 20.08.2021 р. № 372/2021, Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Указом Президента України від 26.08.2021 р. № 448/2021.

В дисертації чітко визначено мету, яка полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та практики його реалізації з'ясувати сутність, зміст й особливості адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки, а також, спираючись на позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід, розкрити сучасні тенденції вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідної діяльності. На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано завдання, які, судячи із аналізу висновків, автор повністю виконав.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало та відповідають встановленим вимогам. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі організації та здійснення міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки. Предмет дослідження становить адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки.

З метою досягнення об'єктивного наукового результату та формування відповідних положень та висновків, що характеризують наукову новизну роботи, використано сукупність сучасних філософських, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Робота виконана і оформлена автором самостійно.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, що має цільне і предметне спрямування на розкриття теоретичних і практичних особливостей функціонування

та з'ясування недоліків вітчизняного адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки. У результаті дослідження сформульовано низку науково обґрунтованих положень, висновків і пропозицій, необхідних для удосконалення і розвитку цього механізму, основними з яких є такі:

– уперше сформовано правову дефініцію міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки як, з одного боку, різновиду міжнародного співробітництва й одну з форм реалізації державної політики у сфері національної безпеки (ключова форма реалізації зовнішньої політики держави), що спрямовується на захист національних інтересів, а з іншого – засновану на принципах і нормах міжнародного публічного права організовану, формально виражену та взаємовигідну спільну діяльність держав (в особах уповноважених органів і посадових осіб) щодо досягнення цілей і виконання завдань, пов'язаних з охороною та захистом власних національних інтересів від реальних і потенційних загроз;

– означено структуру адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки, що представлена чотирма взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими складовими (нормативно-правова, інституційна, інструментальна, процедурна);

– виокремлено основні напрями реалізації адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки, які диференційовано на два окремі блоки – екзогенні (євроінтеграційний, інтеграційний євроатлантичний, воєнно-оборонний, протиінтервенційний, глобально-безпековий, глобально-безпековий (перебудовувальний), дипломатичний, економічний, юрисдикційно-санкційний) та ендогенні (публічно-безпековий, цивільно-безпековий, енергетично-безпековий, критично-інфраструктурний, публічно-управлінський, антикорупційний, трансформаційний, відновлювальний, людиноцентричний);

– удосконалено нормативно-правову складову адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної

безпеки, що представлена значною кількістю нормативно-правових актів, які в залежності від їх юридичної сили та природи запропоновано поділяти на основоположні; первинні (законодавчі), що поділяються на закони України з питань зовнішньої політики та закони України з питань національної безпеки, що поділяються на концептуальні й інституційні; вторинні (підзаконні) та ідеологічні (публічно-політичні);

– класифікацію видів міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки: у залежності від кількості суб'єктів міжнародного співробітництва (двостороннє та багатостороннє), за суб'єктним складом (відомче та міжвідомче), залежно від території (просторової сфери), на якій здійснюється міжнародне співробітництво (універсальне, регіональне, локальне), залежно від особливостей міждержавної взаємодії (стратегічне партнерство, партнерські відносини, тісні добросусідські відносини, прагматичні відносини, союзництво), за напрямками реалізації міжнародного співробітництва (воєнно-оборонне, глобально-безпекове, економічне, інтеграційне, публічно-безпекове, цивільно-безпекове й інше), у залежності від рівня представництва (за участю глав держав, очільників парламентів, очільників урядів, міністрів закордонних справ та/або органів дипломатичної служби держав, керівників національних органів влади, зокрема інституцій, що входять до складу сектору безпеки та оборони, за участю інших уповноважених органів і посадових осіб, змішане), залежно від основи, що слугує підставою для здійснення міжнародного співробітництва (договірне та бездоговірне), за часовим фактором, тривалістю (короткострокове, довгострокове, безстрокове);

– дістали подальшого розвитку система суб'єктів міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки, яка у залежності від функціональної спрямованості й особливостей адміністративно-правового статусу диференційована на суб'єкта загального керівництва, суб'єктів загальної компетенції; суб'єктів спеціальної компетенції (включають спеціалізованих суб'єктів і галузевих суб'єктів) та субсидіарних суб'єктів;

– визначено правову категорію «адміністративна процедура міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки» під якою варто розуміти адміністративно-правову категорію, що окреслює нормативно встановлений порядок здійснення уповноваженими суб'єктами заходів міжнародного співробітництва з метою охорони та захисту національних інтересів від реальних і потенційних загроз.

В роботі містяться й інші цікаві, як з практичної точки зору, так і з теоретичної, пропозиції та рекомендації.

Разом із тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1) У підрозділі 1.1 дисертації автору варто було б здійснити уточнення поняття «національні інтереси». Оскільки, визначення національних інтересів у роботі занадто загальне. Також, варто було б додати більш конкретні приклади реалізації та захисту національних інтересів для України.

2) На мій погляд, було б цікавим дослідити історичний розвиток адміністративно-правових засад міжнародного співробітництва в рамках державотворчих процесів які відбувалися в Україні (XX-XXI століть). Це необхідно для того, щоб краще зрозуміти еволюцію правового інституту захисту національних інтересів.

3) Нез'ясованим залишається питання, чи розглядалася автором напрямки напрямки реалізації адміністративно-правового механізму міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки? Оскільки це питання безпосередньо стосується тематики дослідження, що дозволить виділити сильні та слабкі сторони існуючої моделі державної безпеки та накреслить перспективи міжнародного співробітництва з іноземними країнами членами НАТО.

4) У другому розділі варто було б розглянути та класифікувати форми міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки. Це дозволило б запропонувати шляхи покращення захисту національних інтересів, безпеки та оборони України на найближчі роки.

5) В підрозділі 3.1 доцільно було б розглянути реальні приклади (проекти, програми, стратегії, договори) успішного міжнародного співробітництва України з іншими країнами в контексті розвитку національної безпеки.

Проте, вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і в певній мірі носять характер побажань.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації становлять науковий інтерес і мають практичне значення, використовуються та можуть бути використані у: а) науково-дослідній сфері – для подальших досліджень теоретичних і практичних питань щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання організації та здійснення міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки; б) нормотворчій сфері – для вдосконалення національної законодавчої бази, що регламентує адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки; в) освітньому процесі – для підготовки матеріалів для викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Актуальні проблеми теорії адміністративного права», під час розробки посібників, їх розділів, лекцій і навчально-методичних матеріалів, а також у контексті інших суміжних дисциплін.

Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження **Хміля Ігора Вікторовича** на тему: **«Адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки»** виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обгрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**доктор юридичних наук, професор,
керівник управління міжнародного співробітництва,
Бюро економічної безпеки України,
Доктор юридичних наук, професор**

Максим КАЛАТУР